

15. Sustainable Agricultural Productivity Grows and Bridging the Gap for Small Family Farms. – Interagency Report to the Mexican G20 Presidency. Final Draft, 27 April 2012. P. 8.
16. Fan S. Public expenditure, growth and poverty reduction in rural Uganda / S. Fan, X. Zhang // African Development Review. 2008. Vol. 20. No. 3.
17. Agricultural Productivity Growth in the United States: Measurement, Trends, and Drivers / S. L. Wang, P. Heisey, D. Schimmelpfennig, E. Ball // Economic Research Report 189. – Economic Research Service/USDA, July 2015. P. 41.
18. Розраховано автором за даними: Министерство сельского хозяйства США. –URL: <https://ru.wikipedia.org/wiki/>
19. Мальцева В. Государственное стимулирование экспорта сельскохозяйственной продукции в США / В. Мальцева // Международная экономика. 2012. № 1. С. 58, 60 (с. 55–63).
20. USDA Awards Funds for Fiscal Year 2017 Market Development Programs. – New Releases. United States Department of Agriculture. Foreign Agricultural Service, November 15, 2016. URL: <https://www.fas.usda.gov/newsroom/usda-awards-funds-fiscal-year-2017-market-development-programs>

УДК 339.9

Мирошниченко А.С.

студентка

Київського національного університету імені Тараса Шевченка

СТВОРЕННЯ ЕНЕРГЕТИЧНОГО СОЮЗУ ЄС: ПЕРСПЕКТИВИ ДЛЯ РИНКУ ГАЗУ УКРАЇНИ

У статті розглянуто ключові тенденції розвитку ринків газу України та країн Європейського Союзу. Залучення українського ринку газу до проекту Енергетичного союзу ЄС опосередковане, оскільки не передбачається інтеграція національних мереж до європейської системи. Можливою є втрата Україною статусу провідного транзитера російського газу до ЄС. Однак роль країни може стати ефективною та вагомою у низці проектів газотранспортних мереж, викладених у статті.

Ключові слова: ринок природного газу, імпорт, видобуток, транзит, Енергетичний союз ЄС, Енергетична стратегія ЄС, Північний потік-2.

Мирошниченко А.С. СОЗДАНИЕ ЭНЕРГЕТИЧЕСКОГО СОЮЗА ЕС: ПЕРСПЕКТИВЫ ДЛЯ РЫНКА ГАЗА УКРАИНЫ

В статье рассмотрены ключевые тенденции развития рынков газа Украины и стран Европейского Союза. Привлечение украинского рынка газа к проекту Энергетического союза ЕС косвенное, поскольку интеграция национальных сетей к европейской системе не предусматривается. Возможна потеря Украиной статуса ведущего транзитера российского газа в ЕС. Однако роль страны может стать эффективной и весомой в ряде проектов газотранспортных сетей, изложенных в статье.

Ключевые слова: рынок природного газа, импорт, добыча, транзит, Энергетический союз ЕС, Энергетическая стратегия ЕС, Северный поток-2.

Myroshnychenko A.S. THE CREATION OF THE EUROPEAN ENERGY UNION: UKRAINIAN GAS MARKET PROSPECTS

The article discusses the key trends of gas markets in Ukraine and in the European Union. The participation of the Ukrainian gas market in the EU Energy Union project is indirect, because it is not expected to integrate national networks into the European system. Ukraine may lose its status as the leading transit country of Russian gas to the EU. In any case, the role of the country can be effective and significant in a range of gas transmission network projects outlined in the paper.

Keywords: natural gas market, import, extraction, transit, EU Energy Union, EU Energy Strategy, Nord Stream-2.

Постановка проблеми. Залежність країн Європейського Союзу від імпорту та газової політики Російської Федерації підштовхнуло ЄС до перегляду енергетичної політики та створення амбітного проекту Енергетичного союзу ЄС. Пошук нових можливостей виробництва енергії, модернізація та вдосконалення наявної енергетичної інфраструктури зумовлюють як поглиблення співпраці між країнами всередині об'єднання, так і обмін досвідом та інтеграцію світових енергетичних ринків. Для дослідження обрано газову промисловість Європейського Союзу та України загалом та оцінюються роль і можливості українського ринку газу стати невід'ємною ланкою Енергетичного союзу ЄС зокрема.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У процесі роботи над поставленими завданнями використовувалася інформація з офіційних сайтів науково-дослідних установ країн Європейського Союзу, опрацьовувалися роботи (статистичні звіти, аналітичні доповіді, монографії) спеціалістів енергетичного сектору, таких як А. Марченко, Р. Дікель, А. Гальчинський, К. Маркевич, І. Стукаленко, Ф. Оффенберг, Б. Шаффер, Х. Гекінг та Ф. Вейсер.

Постановка завдання. Мета статті полягає у висвітленні особливостей ринків газу ЄС та України,

а також проблем та перспектив газового співробітництва України з Енергетичним союзом ЄС.

Виклад основного матеріалу дослідження. Надійне, стабільне, достатнє, економічно ефективне, екологічно прийнятне забезпечення нафтою, газом та деякими іншими сировинними ресурсами є запорукою енергетичної безпеки будь-якої країни, а отже, сталого розвитку. Розвиток європейського енергетичного сектору характеризується поетапністю, що свідчить про чітке усвідомлення країнами-членами ЄС переваг від політики, яка проводиться на наднаціональному рівні, а також готовність до спільного розв'язання проблем. Проте, на відміну від наявного єдиного ринку товарів, послуг і робочої сили, єдності у сфері енергетики у Євросоюзі досі так і не досягнуто. Основна причина полягає у національній відокремленості енергетичних мереж, що приводить не лише до дорожнечі, а й до високого ступеня залежності від певних постачальників, насамперед від Росії, котра є найбільшим постачальником природного газу до ЄС [3].

Ринок газу ЄС характеризується умовно об'єднаними ринками 28 країн-членів угруповання, що розділені на зони, в кожній з яких створено мережеві хаби для спрощення процедур купівлі газу та

його поставок. Актуальна політика Європейського Союзу спрямована на диверсифікацію джерел газопостачання, розроблення необхідної інфраструктури та законодавчої підтримки для цього. Особлива роль на ринку газу відводиться російським компаніям-постачальникам газу, в основному підпорядкованим Газпрому, що пояснюється необхідністю в імпорті сировини з Російської Федерації. План створення Енергетичного союзу ЄС, спрямований на здобуття енергонезалежності, передбачає максимальну інтеграцію ринків газу країн-членів, уніфікацію норм і стандартів, а також розширення і покращення інфраструктури. Сьогодні найважливішим проектом є будівництво Південного газового коридору та, навпаки, заборона будівництва Північного потоку-2. Удосконалення архітектури ринку поступово реалізується також у східному напрямку і планується, що в межах проекту Eastring перспективний газопровід з'єднає низку країн карпатсько-балканського регіону: Словаччину, Угорщину, Румунію, Болгарію. Він спрямований на транспортування значних обсягів газу між потужним центральноєвропейським газотранспортним коридором через Словаччину-Чехію та Туреччиною. Крім газопроводів, важливим елементом інтеграції ринків є розвиток мережі інтерконекторів і реверсних поставок газу [4].

Згідно з офіційними заявами, включення до Енергетичного союзу ринків країн, що не входять до ЄС, не передбачається. Тобто Україна може розраховувати винятково на опосередковану участь у проектах щодо модернізації ринку газу ЄС, які входять у зону її інтересів. Взагалі співробітництво ЄС та України у цій сфері досить неоднозначне, оскільки з огляду на такі заяви ЄС все одно розглядає український ринок газу як перспективне доповнення власного ринку (зокрема, щодо використання підземних сховищ газу та можливості створення газо-енергетичного хабу на території України). Як підтвердження, Європейська

асоціація енерготрейдерів (EFET) вперше включила Україну в щорічний огляд газових хабів, надавши країні 18 місце. Україна набрала 3,5 бала і, безперечно, поступилася таким потужним хабам, як NBP (Великобританія), TTF (Нідерланди), ZTP (Бельгія), NCG (Німеччина), однак випередила Болгарію та Румунію, які почали процес лібералізації газового ринку значно раніше [11].

За допомогою програмного забезпечення Statsoft проведено кластерний аналіз ринків країн ЄС та України за показниками фактичних та запланованих потужностей підземних сховищ газу. Метою дослідження є виявлення подібних до архітектури України європейських ринків та їх порівняння в межах груп. Результати дослідження свідчать про схожість ринків України та Німеччини, які об'єднуються з іншими кластерами на останньому етапі групування. Очевидним висновком є те, що найближчий за показниками потужності ПСГ до українського є німецький ринок газу, що є провідним у Європейському Союзі [5].

Майбутнє українського ринку газу загалом варто аналізувати поряд із таким проектом, як Північний потік-2. Оскільки попит на російський газ у наступні роки все ще буде зберігатися, шлях його транспортування у ЄС є ключовим у фінансовому плані. Виділяють два потенційні сценарії:

Успішний запуск Північного потоку-2. Планується з 2020 року. Гарантуються стабільні поставки газу до ЄС, однак обсяги транзиту газу Україною знижуються до 5 млрд м³ до 2035 року. Відмова від транзиту українською територією спричиняє суттєві фінансові втрати, Україна шукає вихід у зниженні тарифів за транзит. У результаті низькі тарифи на український транзит є вигіднішими, ніж транспортування по Північному потоку-2. Прибутковість проекту падає.

Заборона будівництва Північного потоку-2. Очікуються скорочення в обсягах транзиту до 2020 року

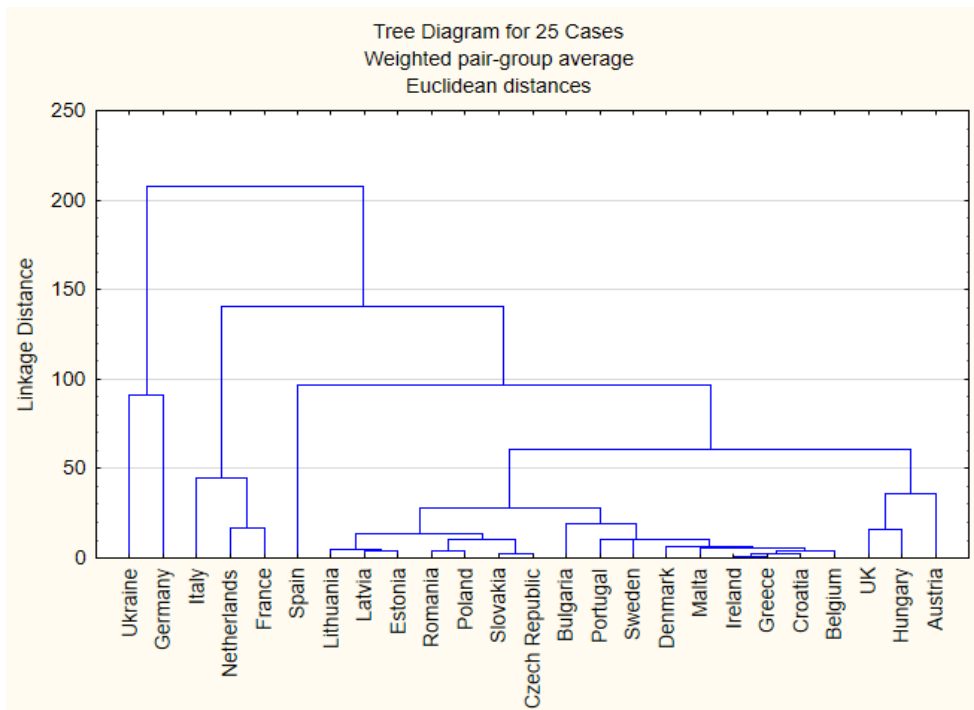

Рис. 1 Кластерний аналіз ринків газу країн ЄС та України на основі фактичних та запланованих потужностей ПСГ країн

Джерело: власні розрахунки на основі [9]

через збільшення постачання скрапленого природного газу. Водночас до 2020–2025 років значно знизиться власний видобуток газу в ЄС, тому постачання через Україну буде відновлено до 56 млрд м³. Україна виграє від ситуації та піднімає тарифи за транзит, оскільки очевидно стає залежність ЄС та Росії від України як транзитера. Припускається, що підвищені тарифи та транзит і розвиток СПГ-терміналів в Європі приведуть до чергового скорочення транзити російського газу через Україну [7]. Виходячи з поданої інформації, можливою є втрата Україною статусу провідного транзитера російського газу до ЄС, тому країні необхідно зосередитися на розвитку інфраструктури ринку газу, створенні ЗПГ-терміналу та розвитку Східного хабу.

Очевидно, що Україна не вигідний варіант запуску Північного потку-2, однак навіть за умов його запуску країна потенційно зможе повернути собі роль транзитера за рахунок зменшення тарифів за транзит. Варто зрозуміти, наскільки змінюватиметься ціна європейських хабів та дохід української ГТС залежно від зменшення чи збільшення тарифів на українській транзит. Припускаємо, що відсоткова зміна поточних тарифів ранжується із кроком 20%. За допомогою програмного забезпечення Statsoft будуємо кореляційну модель, де припускаємо залежність ціни на німецькому газовому торговому майданчику (хабі NCG) та зміну тарифів за транзит української стороною (у %) до 2025 року.

На рис. 3 висвітлено кореляційну модель, яка свідчить про високу залежність змінних, оскільки коефіцієнт кореляції становить $r = 0,96334$.

Таким чином, реформування ринку газу країн Європейського Союзу входить до пріоритетних інтересів проекту Енергетичного союзу ЄС. Залучення українського ринку газу опосередковане, оскільки не передбачається інтеграція національних мереж до європейської системи. Проте за наявності сприятливих умов, оптимальної політики та фінансових ресурсів роль України може бути ефективною та вагомим у низці проектів газотранспортних мереж, що представляють загальноєвропейський інтерес.

Тобто з побудованої моделі можна дійти висновку, що Україна здатна проводити тарифну полі-

тику стосовно вартості транзиту і, таким чином, впливати на вартість європейського газу. Тому роль України потенційно важлива у двох сценаріях, оскільки навіть за умови успішного запуску Північного потоку-2 розумне зниження тарифів за транзит українською територією дасть змогу переорієнтувати країни ЄС на транзитні поставки газу Україною, а вартість поставок Північним потоком-2 буде значно вищою, а пропускна здатність нижчою порівняно з українською. Зокрема, пропускна здатність української ГТС в країні Європи – 142,5 млрд м³/рік, тоді як Північного потоку 1 та 2 разом – 110 млрд м³/рік.

Згідно з вищезазначеним, потенціал українського ринку газу відповідає ключовим ринкам ЄС. Тому для зміцнення своїх позицій на ринку газу Україні необхідно:

- провести низку радикальних змін, спрямованих на демонополізацію та переорієнтацію на внутрішній видобуток сировини. Такі кроки дадуть змогу перейти від імпорту газу до його експорту, і, як результат, ефективність використання газотранспортної системи стане в рази вищою. Згідно з розвіданими даними, запаси природного газу в країні становлять приблизно 1 трлн м³, а собівартість видобутку газу в 6–7 разів менша вартості імпортованого газу в 2017 році;

- активізувати участь у всіх регіональних проєктах, які представляють загальноєвропейський інтерес. Зокрема, участь у перспективному проєкті Eastring, що передбачає об'єднання газопроводів Словаччини, Чехії, України, Угорщини та Болгарії; інтеграція газових систем України та Польщі з можливістю виходу на поставки норвезького газу та ЗПГ; спільні проєкти з Туреччиною, зокрема участь у проєкті Південного газового коридору;

- побудувати власний ЗПГ-термінал;
- погодити з ЄС політику ефективного використання газопроводів та механізм функціонування газових сховищ. Умови повинні бути фінансово вигідні ЄС і не суперечити національним інтересам України. Оптимальні способи використання українських ПСГ дадуть змогу стати частиною газової інфраструктури Європи.

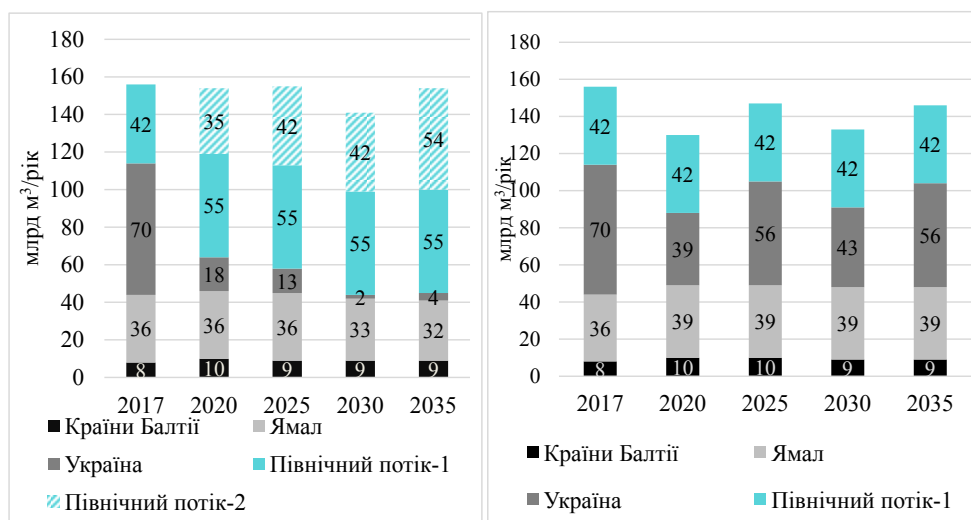

Рис. 2. Шляхи транспортування російського газу за умов запуску Північного потоку-2 (зліва) та за умов його заборони (справа)

Джерело: власні розрахунки на основі [7]

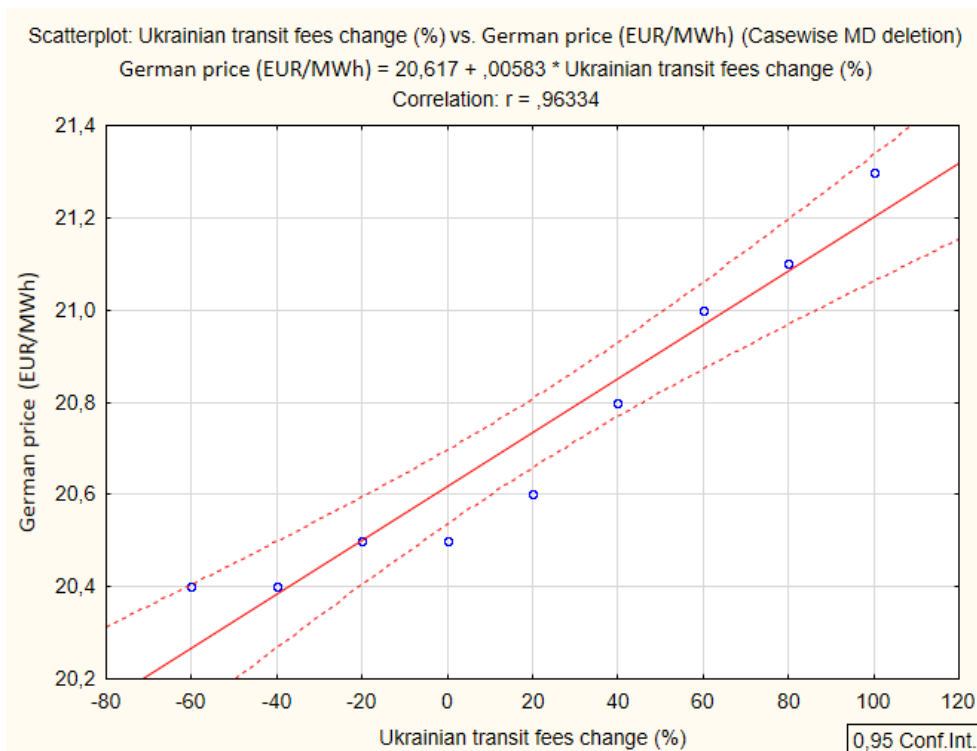

Рис. 3 Кореляційний аналіз вартості газу всередині ЄС відповідно до потенційного рівня тарифів за транзит українською ГТС

Джерело: власні розрахунки на основі [6]

Тому виважена і справедлива політика щодо українських ПСГ, достатність інвестицій у ГТС та активна участь у газотранспортних проектах дасть змогу Україні відігравати ключові позиції на регіональному газовому ринку.

Висновки з проведеного дослідження. Галузь енергетики загалом та газова сфера зокрема є пріоритетними у діяльності Європейського Союзу. З огляду на високу залежність від імпорту російського газу та об'єктивні політичні події, кроки ЄС у розвитку цієї сфери спрямовані на зменшення поставок з Російської Федерації шляхом диверсифікації як джерел енергії, так і шляхів їх постачань. Актуальні дослідження свідчать, що, незважаючи на зусилля ЄС, попит на російський газ протягом наступних двадцяти років все ще залишатиметься значним. Тому у статті викладено і проаналізовано низку проектів, які входять до загальноєвропейських інтересів і є пріоритетними сьогодні. Зокрема, продовження будівництва амбіційного Південного газового коридору, що дасть можливість постачати газ з Азербайджану. Розвиток інфраструктури ЗПП-терміналів для поставок зрідженого газу з США та Норвегії. Об'єднання мережі газотранспортних систем Угорщини, Словаччини, Чехії, Болгарії та України в межах проекту Eastring для спрощення механізму поставок сировини. Значна увага у статті надається аналізу проекту Північного потоку-2 як доповнення уже наявного Північного потоку-1.

Роль України у всіх проектах є опосередкованою, оскільки не передбачається інтеграція українського ринку газу до системи Європейського Союзу. Незважаючи на це, Україна має і матиме вплив на європейському ринку. У статті проаналізовано два сценарії розвитку подій – за умов запуску Північного

потoku-2 та за умов його заборони. Висвітлено конкретні перспективи українського ринку та переваги кожного зі сценаріїв для сторін-учасників.

За допомогою програмного забезпечення Statsoft у статті було проведено два дослідження. Кластерний аналіз ринку газу відобразив групи схожих ринків країн ЄС за критерієм фактичних потужностей підземних сховищ газу, а також запланованих робіт щодо їх збільшення. Результат дослідження показав, що український ринок найбільше схожий на німецький, про що свідчить приєднання їх кластеру на останньому етапі групування. Такий аналіз дає змогу глибшого розуміння ринків і їх подальшої співпраці. Проведений кореляційний аналіз підтвердив наявність зв'язку між українськими тарифами на транзит газу та європейською ціною на газ. Для дослідження обрано ціни на ключовому європейському хабі NCG (Німеччина). Результати взаємозалежності можуть бути використані під час розроблення подальшої тарифної політики Україною за умов існування Північного потоку-2 та його відсутності.

Виходячи з поданої інформації, можливою є втрата Україною статусу провідного транзитера російського газу до ЄС, тому країні необхідно зосередитися на розвитку інфраструктури ринку газу, створенні ЗПП-терміналу та розвитку українського хабу. Останній представляє ключовий інтерес для України на міжнародній арені та потребує низки радикальних заходів: повного відокремлення постачальників газу від управління інфраструктурою, прозорого законодавчого процесу із залученням учасників ринку, а також доступності та об'єктивності інформації.

Таким чином, реформування ринку газу країн Європейського Союзу входить до пріоритетних інтересів проекту Енергетичного союзу ЄС. Залучення укра-

їнського ринку газу опосередковане, оскільки не передбачає інтеграцію національних мереж до європейської системи. Проте за наявності сприятливих умов, оптимальної політики та фінансових ресурсів роль України може бути ефективною та ваговою у низці проектів газотранспортних мереж, викладених у статті.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Запужак І.Б. Сучасний стан та проблеми газотранспортної системи України у контексті євроінтеграційних процесів. URL: http://www.easterneurope-ebm.in.ua/journal/8_2017/11.pdf
2. Підсумки роботи ГТС Україна за 2017 рік. URL: <http://utg.ua/utg/media/news/2018/01/results-2017.html>
3. Building the European Energy Union. URL: https://www.ambrosetti.eu/wp-content/uploads/Building-the-European-Energy-Union_Full-Report_ENG1.pdf
4. Eastring at a glance. URL: <http://www.eastring.eu/page.php?page=about>
5. Eurostat, Energy statistics – market structure indicators. URL: <http://ec.europa.eu/eurostat/web/energy/data/database>
6. Description of scenarios in the Energy Roadmap 2050. URL: https://ec.europa.eu/energy/sites/ener/files/documents/sec_2011_1565_part2.pdf
7. H. Hecking, F. Weiser Impacts of Nord Stream 2 on the EU natural gas market Decades. URL: <http://www.ewi-1163-17-Studie-Impacts-of-Nord-Stream-2-web.compressed.pdf>
8. Situation of the Ukrainian natural gas market and transit system. URL: <http://www.kpmg-situation-of-the-ukrainian-natural-gas-market-and-transit-system-2017-04-10.pdf>
9. Storage data AGSI+. URL: <https://agsi.gie.eu/#/>
10. The Southern Gas Corridor (SGC). URL: <https://www.tap-ag.com/the-pipeline/the-big-picture/southern-gas-corridor>
11. Ukraine first included in rating of gas hubs of Europe. URL: <http://www.nrcu.gov.ua/en/news.html?newsID=65258>

УДК 339.972

Поворозник М.Ю.

*аспірант кафедри міжнародного обліку та аудиту
Київського національного економічного університету
імені Вадима Гетьмана*

АСИМЕТРИЧНІСТЬ ФІНАНСУВАННЯ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я У КОНТЕКСТІ ФОРМУВАННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ НАДАННЯ МЕДИЧНИХ ПОСЛУГ ЗА МІЖНАРОДНИМИ СТАНДАРТАМИ

У статті досліджено динаміку загальних витрат на охорону здоров'я в Україні. Проаналізовано ефективність структурного розподілу сукупних витрат на фінансування системи охорони здоров'я. Виявлено асиметрії системи фінансування, дисбаланси надання медичних послуг.

Ключові слова: медичні послуги, міжнародні стандарти системи охорони здоров'я, кількісно-орієнтований метод фінансування, первинна медична допомога, показники медикаментозного забезпечення.

Поворозник Н.Ю. АСИМЕТРИЧНОСТЬ ФИНАНСИРОВАНИЯ ЗДРАВООХРАНЕНИЯ В КОНТЕКСТЕ ФОРМИРОВАНИЯ ЭФФЕКТИВНОСТИ ОКАЗАНИЯ МЕДИЦИНСКИХ УСЛУГ ПО МЕЖДУНАРОДНЫМ СТАНДАРТАМ

В статье исследована динамика общих расходов на здравоохранение в Украине. Проанализирована эффективность структурного распределения совокупных расходов на финансирование системы здравоохранения. Обнаружены асимметрии системы финансирования, дисбалансы оказания медицинских услуг.

Ключевые слова: медицинские услуги, международные стандарты системы здравоохранения, количественно-ориентированный метод финансирования, первичная медицинская помощь, показатели медикаментозного обеспечения.

Povoroznyk M.U. HEALTHCARE FINANCING ASYMMETRY IN THE CONTEXT OF MEDICAL SERVICES EFFECTIVE PROVISION UNDER INTERNATIONAL STANDARDS

The dynamics of gross expenditures in healthcare sector of Ukraine are researched in the article. The effectiveness of gross income structural division on healthcare system financing has been analyzed. Financial systems' asymmetries as well as disproportions of medical services provision have been detected.

Keywords: medical services, international standards of healthcare system, quantitative based method of financing, primary healthcare, medicated provision indexes.

Постановка проблеми. Система охорони здоров'я України за понад двадцятип'ятирічний період державної незалежності «законсервувалася» майже у незмінному стані у форматі моделі Семашка з усіма її невід'ємними атрибутами: переважанням державної власності у медичній сфері, орієнтацією державного фінансування на утримання лікарень і оплату праці медичного персоналу, фрагментованою управлінською системою медичної сфери, переважною акумуляцією медичних послуг у сегменті лікування неважких гострих станів, слабкою інституційною і фінансовою спроможністю медичної сфери щодо стримування поширення неінфекційних захворювань, а також фактичною відсутністю профілактики захворювань й ігноруванням медичних потреб здорового населення. Це стало закономірним результатом

того, що функціонуюча за соціалізму патерналістська модель державної політики в медичній сфері не була вчасно й оперативно замінена більш досконалим її ринковим аналогом із «запуском» ефективних із погляду міжнародної практики механізмів комерціалізації медичної індустрії та суспільного відтворення медичних послуг. Важливу цементаутворюючу функцію у цьому процесі відіграє фінансування галузі, що має формувати ефективну систему медичних послуг, яка відповідає за адекватні параметри кількісного й якісного відтворення національного ресурсу в постіндустріальній парадигмі національного економічного розвитку та реалізації моделі сталого розвитку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням управління системою охорони здоров'я, зокрема її фінансування, приділено увагу багатьох провід-